

PB-PP|B-33507
BELGIË(N) - BELGIQUE

HET KIKKERTJE

JE BEESTIGSTE JEUGDBEWEGING

WINTER 2022

Jaargang 43 - nummer 2 - december, januari, februari 2022-2023
Driemaandelijks nationaal tijdschrift van JNM vzw. Afgiftekantoor Gent x - P 308588
V.U. Jeugdbond voor Natuur en Milieu vzw, Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent

JNM

Een jeugdbeweging
voor en door jongeren
Spel en plezier
Wild van natuur
Wild voor milieu
Uit verwondering en bezorgdheid
Open voor iedereen
Ongebonden
En een beetje tegendraads

LID WORDEN EN BLIJVEN

We vinden het belangrijk dat iedereen met interesse voor natuur en milieu bij JNM terecht kan. Daarom kan je kiezen uit drie verschillende lidgeldtarieven. Het standaardtarief is 24 euro. Als je JNM wat meer wil steunen, kan je kiezen voor het verhoogd tarief van 30 euro. Als je het financieel moeilijker hebt, dan kies je het verlaagd tarief van 5 euro.

Voor steunleden is het standaardtarief 30 euro. Er is ook een verlaagd tarief van 24 euro (je krijgt ook een abonnement op Euglena)

Voor instellingen, bibliotheken, scholen... kan je lid worden voor 40 euro (je krijgt een abonnement op Euglena + Kikker)

CONTACTEER ONS

Op lokaal niveau zetten honderden vrijwilligers zich in om JNM'ers van 45 afdelingen uren speelplezier te bezorgen. Vul je gemeente in bovenaan op jnm.be en je komt terecht op de contactpagina van jouw afdeling.

Op nationaal niveau wordt de werking gedragen door het hoofdbestuur. Dat zijn ongeveer 70 vrijwilligers die zich in acht werkgroepen en ploegen inzetten. Je vindt de contactgegevens van het hoofdbestuur op jnm.be/hb.

Het hoofdbestuur en de afdelingen worden ondersteund door zes personeelsleden op het nationaal secretariaat in Kortrijksepoortstraat 192 in Gent.

Heb je een administratieve vraag, mail dan info@jnm.be, of bel 09 223 47 81

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER

Lay-out: Chiara Jacobs

Inhoud: Marieke Geysels, Simon Vandepitte, Simon Bil, Romi Simal, Kate Bekaert, Eveline Van den Steen, Mien Demunster, Elewout Acke

Foto cover: Unsplash

VOORWOORD

Dag allerliefste, zotste, stoerste piepers

De winter is in aantocht en dat wil normaal gezien zeggen, weinig blaadjes aan de bomen. Wat meer binnen dan buiten spelen. 's Avonds genieten van een lekkere tas warme chocomelk bij de kachel. Hopen dat er sneeuw zal vallen voor een gigantische sneeuwman te kunnen bouwen.

Helaas blijft het een beetje te warm voor de natuur. Vele bomen hebben nog steeds hun groene blaadjes. Toen ik vanmorgen ging fietsen kon dit gewoon nog in mijn trui, mijn winterjas hangt nog altijd aan de kapstok. Toen ik vorige week ging wandelen kon ik nog een foto trekken van een vlinder op bloemetjes.

Maar dat wil natuurlijk ook zeggen dat je nog wat kan buitenspelen in je trui. JNM activiteiten beleven die je anders in deze tijd van het jaar nooit zou beleven.

Dus we blijven vooral gaan voor leuke activiteiten. En misschien kunnen we met deze activiteiten ook wel een handje helpen tegen de opwarming van de aarde. Dus ik stel voor, trek je leiding eens aan de mouw en vraag om eens een actie te doen dat hierbij kan helpen.

Misschien kan je thuis ook wel iets doen dat helpt. Kijk maar eens verder

Groetjes

Julie Opperpiep Marieke

JE BEESTIGSTE JEUGDBEWEGING

Vlaamse
overheid

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD

**KLIMAATVERANDERING,
WA IS DA?**

**DIT WAS
TROLLENFEESTDAG
2022**

WINKELPAGINA

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

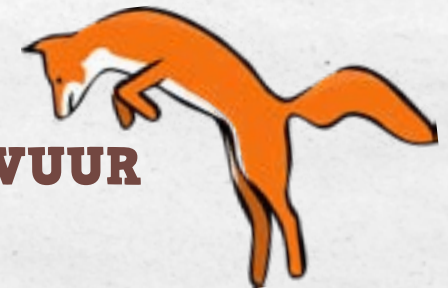
26

27

**HET WWW VAN
BOMEN**

VOSSENVUUR

**TIJD VOOR EEN
DUTJE**

HET WWW VAN DE BOMEN

Door Simon Vandepitte

Bij het lezen van deze titel denk je misschien: huh, kunnen bomen met elkaar praten?

Ja! Is het antwoord, bomen gaan in gesprek met elkaar. Ze doen dit niet met woorden die wij kunnen verstaan, natuurlijk niet. Ze doen dit met behulp van boodschappertjes, schimmels en chemische stoffjes. Als je je nu afvraagt hoe ze dit exact doen, dan moet je vooral verder lezen.

De letters www ken je vast wel. Ze staan voor het 'wereldwijde web'. Voor een groot deel communiceren we via het internet. Bomen hebben ook hun eigen wereldwijde web. Het Woud Wijde Web (Wood wide web). Je hebt thuis vast wel ergens een internetkabel liggen. Hierdoor kunnen we dingen opzoeken en e-mails naar elkaar sturen. In het bos liggen er ook een soort internetkabels, schimmeldraden!

HET BELANG VAN SCHIMMELS

Eerst een klein woordje over paddenstoelen. We weten allemaal hoe een paddenstoel er uitziet. De meeste paddenstoelen hebben een steel en een hoed. Wat veel mensen niet weten is dat het grootste deel van de paddenstoel onder de grond zit. In de bodem loopt er een enorm netwerk van schimmeldraden. Deze zorgen ervoor dat de paddenstoel voedingsstoffen binnenkrijgt. Je kunt ze dus een beetje vergelijken met wortels van planten.

Sommige paddenstoelen werken samen met bomen. Wetenschappers noemen

deze relatie Myccorrhiza (moeilijk woord hé). Via hun schimmeldraden wisselen de paddenstoel en de boom voedingsstoffen uit. De boom kan de paddenstoel bijvoorbeeld suikers geven. De paddenstoel geeft dan weer voedingsstoffen terug die de boom maar moeilijk met zijn wortels kan opnemen.

Het zijn deze schimmeldraden die een beetje fungeren als internetkabels en ervoor zorgen dat bomen met elkaar kunnen communiceren.

SHARING IS CARING!

Niet alle bomen in het bos zijn even groot. Vaak zie je dat kleine bomen onder het bladerdak van grote bomen groeien. Deze grote bomen worden ook wel moederbomen genoemd.

Via het netwerk van schimmeldraden kunnen deze bomen bijvoorbeeld water en suikers doorgeven aan de kleinere bomen die niet genoeg zonlicht krijgen om ze zelf te produceren. Wetenschappers hebben ook ontdekt dat wanneer

zo'n moederboom gekapt wordt, de overlevingskans van kleine boompjes achteruitgaat.

SAMEN STAAN WE STERK!

Bomen praten niet enkel met elkaar als het om eten gaat, maar ook als ze aangevallen worden.

Wanneer een insect een eik aanvalt, zorgt de eik dat er vanuit de wortels giftige stoffjes naar het blad gebracht worden. Hierdoor vinden de insecten de bladeren niet meer lekker en vallen ze de boom hopelijk niet meer lastig. Tot de verbazing van wetenschappers bleken andere bomen in de buurt, die nog niet aangevallen waren, dit ook te doen. Vermoedelijk dienen de schimmeldraden dus ook om deze informatie door te geven. Ook kunnen ze chemische stoffjes uitscheiden die als boodschappertjes dienen om andere bomen te waarschuwen.

Zo zie je maar, bomen zijn geen saai stilstaande dingen. Onder de grond gebeuren er dingen die we nog amper begrijpen. Dingen die we bijna niet kunnen geloven en die er nog meer voor zorgen dat we onze bomen moeten respecteren!

KLIMAATVERANDERING WA IS DA?

Door Simon Bil
illustraties: Romi Simal

Het klimaat is aan het veranderen... Het weer is de weg kwijt... Het water in de zee is aan het stijgen... Je hoort het hier en daar wel eens. Maar wat bedoelen ze dan precies? Wat is er nu precies aan het veranderen? Wat is de oorzaak? En wat hebben wij daarmee te maken?

KLIMAAT WAT IS DAT?

Voor we over veranderingen spreken, moeten we misschien eerst eens uitleggen wat bedoeld wordt met 'het klimaat'. Het klimaat is een beschrijving van het weer over een lange tijd. In plaats van het weer van de dag te beschrijven, zoals een weerbericht, beschrijft het klimaat het gedrag van het weer over meerdere jaren. Zo beschrijft het klimaat hoe het weer ooit kouder of warmer is geweest op aarde en hoe koud of warm het weer zal zijn in de komende eeuwen.

Doorheen de geschiedenis van onze planeet is het klimaat al een aantal keer veranderd en blijft het ook veranderen. Een voorbeeld hiervan zijn de ijstijden. Dit waren hele lange periodes waarin de gemiddelde temperatuur lager lag en een deel van Europa zelfs bedekt was met ijs. Boven Noord-Europa lagen dan dikke pakken ijs die in de zomer niet smolten.

Deze ijstijden werden veroorzaakt door natuurlijke klimaatveranderingen. Het is zeer normaal dat het eens wat warmer en kouder wordt op aarde. Zo schijnt de zon niet altijd even hard op de planeet. Op het zonnepervlak kunnen zonnevlekken ontstaan die ervoor zorgen dat de zon harder op de aarde schijnt.

Daarnaast hebben ook vulkaanuitbarstingen invloed op het klimaat: als er een periode is van veel vulkaanuitbarstingen kan de stof van die vulkanen ervoor zorgen dat er een laagje ontstaat tussen de zon en de aarde, daardoor kan minder zonlicht de aarde bereiken en die koelt dan af.

De laatste jaren ondergaat het klimaat opnieuw een verandering. De temperatuur begon de laatste eeuwen wel heel snel te stijgen en het gaat steeds sneller. Deze verandering is een klimaatverandering die niet is zoals de klimaatveranderingen die we in het verleden zagen.

WAT IS ER AAN DE HAND?

De reden voor deze snelle verandering moeten we zoeken rondom de aarde. Rond onze aardbol hangt een laag gassen, de atmosfeer. Die atmosfeer zorgt ervoor dat we kunnen ademen. Zonder atmosfeer was er geen leven op aarde!

Sommige van deze gassen gedragen zich als een onzichtbaar dekentje dat de aarde aangenaam warm houdt. Zonder het broeikas effect zou het -18

graden zijn op de aarde, heel koud dus!! Dit noemen we het broeikas effect van de atmosfeer. Die atmosfeer maakt het dus niet alleen mogelijk dat we lucht kunnen inademen, maar zorgt er ook voor dat we het aangenaam warm hebben om te leven.

CO₂ is een van die gassen in de atmosfeer die de aarde warmer maakt. Als mensen hebben we meer CO₂ geproduceerd dan de natuur gewoon is. Onze auto's, het hout dat we kapten om te verbranden, de fossiele brand-

stoffen die we uit de bodem oppompen om onze fabrieken te doen draaien en energie te maken zorgen allemaal voor extra CO₂. Zo hebben we als mensen het dekentje rond de aarde dikker gemaakt en daar zijn we nog steeds mee bezig. Dit is dé belangrijkste reden waarom de aarde zo snel aan het opwarmen is.

Zo worden de woestijnen in Afrika droger en droger. Dat voelen de nomaden die in deze woestijnen leven, want die moeten nu steeds verder lopen om nog water te vinden omdat meer en meer beekjes opdrogen.

WAT ZIJN DE GEVOLGEN?

De menselijke invloed heeft er al voor gezorgd dat de gemiddelde wereldtemperatuur met 1.1 graden extra gestegen is. Dit lijkt misschien niet zoveel, maar voor de aarde en de natuur zijn zo'n stijgingen op korte tijd niet zo leuk, dan geraken ze in de war.

We kunnen dus rechtstreeks de opwarming meten door met onze thermometer buiten te staan en heel veel metingen te doen, maar wat gaat er dan allemaal mislopen op de aarde?

Klimaatverandering zorgt voor extremer weer. Nu eens extreme droogtes, of dan eens zware regens met overstromingen en stormweer. Allemaal dingen die leven lastig kunnen maken voor mensen en dieren.

Maar niet enkel in de woestijn voelen ze de effecten van die extra droogte, ook dichterbij, in België is het weer de laatste jaren al droger of juist heel nat geweest en krijgen de boeren het lastig om groenten en fruit te kweken.

Klimaatverandering zorgt al voor warmer weer in België. Die hele warme 29 oktober van deze herfst is ook voor een stuk veroorzaakt door klimaatverandering. Op de Noordpool zien we ook al de effecten van de klimaatopwarming hard toeslaan, daar smelten de ijskappen. Dit zorgt ervoor dat het leefgebied van de ijsberen verdwijnt en die zo langzaam uitsterven.

Naast ijsberen op de Noordpool, ondervinden heel wat andere dieren ook al last van die droogtes, en het wordt alleen maar erger. De verhoogde temperatuur zorgt er ook voor dat ijs op het land, zoals de gletsjers in de bergen en de ijskappen op Antarctica en Groenland beginnen te smelten. Al dat gesmolten landijs zorgt voor extra water dat naar de zeeën vloeit en dat zo de hoogte van het zeewater zal doen stijgen. Dit zal er misschien in de toekomst voor zorgen dat een groot deel van België onder water zal staan. Gent zou dan zowaar een kuststad kunnen worden.

WAT KUNNEN WIJ DOEN?

Wat kunnen wij doen? Het is dus doordat we als mensen zoveel CO₂ uitstoten dat de aarde opwarmt. Door anders te leven, kunnen we onze uitstoot van CO₂ gaan verminderen en de opwarming afremmen. We kunnen zelf dingen doen, zoals meer met de fiets of het openbaar vervoer gaan, minder het vliegtuig nemen, duurzaam geproduceerde producten kopen, minder vlees eten, minder wegwerp-producten kopen...

Als we allemaal samenwerken om onze levensstijl aan te passen kunnen we ook die kleine beetjes optellen en kunnen we al een verschil gaan maken.

Maar we moeten ook zorgen dat de grote fabrieken hun steentje gaan bijdragen! Ze voorzien ons van noodzakelijke producten, maar we hebben weinig te zeggen over wat zij doen. Toch spuwen die fabrieken ook heel veel CO₂ in de lucht. Het is dus belangrijk dat die fabrieken zich aanpassen om hun CO₂-uitstoot te beperken.

Dit is waarom we naar klimaatmarsen gaan: we roepen de overheden en de fabrieken op om te doen wat nodig is om de opwarming te stoppen.

VOSSENVUUR

Door Kate Bekaert

Er bestaat een Finse mythe over het noorderlicht. Het Finse woord voor noorderlicht is 'revontulet', wat vertaald wordt als 'vossenvuur'. Het centrale idee erachter is dat een vos door de hemel loopt en met zijn staart de nacht verlicht en kleur geeft.

Op een dag zat de vos aan de rand van het meer naar de maan te staren.

'Hallo maan,' zei de vos.

'Hallo vos,' zei de maan.

De wind maakte rimpelingen op het wateroppervlak en het licht van de maan flikkerde en deinde mee op de golfjes.

'Wat ben je mooi vandaag maan,' zei de vos. 'Volgens mij ben jij het mooiste dat er is op deze wereld.'

De maan mompelde stilletjes een bedankje en zei: 'Mag ik je een geheim vertellen vos?' Toen de vos na een tijdje na te denken ja knikte, zei de maan: 'Ik mag dan wel mooi zijn vos, maar ik ben ook een beetje alleen. Jullie kunnen mij dan wel vaak zien, omdat ik zo groot ben, maar ik ben zo ver weg dat ik jullie meestal niet kan zien, en dat maakt me een beetje ongelukkig.'

Daar wist de vos niet meteen een oplossing voor, want de maan was inderdaad heel ver, verder dan hij zelf ooit kon lopen.

De hele dag daarna regende het, en de vos zag de maan niet meer, maar dacht wel heel diep na over een oplossing waarmee hij de maan zou kunnen helpen. 's Avonds ging de vos terug naar het meer, en wachtte op de maan. Heel verlegen kwam de maan met zijn stralen achter een wolk vandaan.

'Hey vos,' zei de maan.

'Hey maan,' zei de vos. 'Ik heb eens nagedacht over wat je gisteren tegen me zei. Als je wil, wil ik je wel gezelschap houden maan.'

'Zou je dat echt voor me doen?' vroeg de maan.

'Ja hoor,' zei de vos en hij zette voorzichtig een stapje op het water. Heel voorzichtig, beetje voor beetje stapte de vos naar het midden van het meer, recht in het licht van de maan. Daar, badend in het licht maakte hij een heel klein sprongetje, en bleef zo een beetje boven het water hangen. Langzaam stapte de vos naar boven, steeds dichterbij naar de maan.

'Ben je weg vos?' vroeg de eekhoorn aan de rand van het meer. 'Ik ga je missen als je weg gaat vos.' De vos keek even om over zijn schouder en zei: 'Ik ben maar even weg eekhoorn, mis mij maar niet te hard, ik ga naar de maan.'

'Kom je snel terug vos?', vroeg de eekhoorn.

'Waarschijnlijk niet eekhoorn. Toch niet hier beneden naar het meer. Maar ik beloof aan je te denken daarboven.' En daarmee liep de vos verder de lucht in. De eekhoorn bleef lang kijken naar de rode staart van de vos, tot die bijna helemaal uit het zicht verdween. En toen de staart eindelijk niet meer zichtbaar was gebeurde er iets heel wonderlijks. Daar was de vos weer! En achter hem aan vlogen lijnen in het groen en het blauw, het paars en het oranje. Het was haast alsof zijn staart een penseel geworden was en heel de hemel probeerde groen te schilderen.

'Dag vos,' zei de eekhoorn. 'Wat ben je mooi vandaag vos.' En ze bleef nog lang kijken naar het vuur in de lucht, dat heel lang bleef flikkeren en dan langzaam wanneer de zon op kwam, begon uit te doven.

'Tot ziens vos,' zei de eekhoorn.

DIT WAS TROLLENFEESTDAG 2022

Door Eveline Van Den Steen
foto's Mien Demunster

In september kwamen we met piepers van heel het land samen op de enige echte Trollefeestdag. Je kon er je vrienden van kamp terugzien en samen hebben we ons keihard geamuseerd. Benieuwd wat we allemaal gedaan hebben? Kijk dan snel verder!

Als echte piraten trokken we naar zee, waar we Kapitein Teut op zijn schip de Teutemescheut hebben ontmoet.

We speelden een heleboel spelletjes op het strand...

Sommige piepers vonden een heel originele plaats om uit te rusten.

Natuurlijk bouwden we ook de mooiste, grootste en coolste zandkastelen.

... en ontdekten dat jullie echt wel heel sterk zijn!

En we trotseerden de golven!

De dag eindigde met heeel veel lachende gezichtjes :))

Volgend jaar komt er opnieuw een Trollenfeest. Hopelijk ben jij er ook bij!

TIJD VOOR EEN DUTJE...

Door Elewout Acke

Nu het winter is, denkt iedereen wel eens: kon ik maar onder mijn dekbed blijven liggen tot het weer lente is! Of ben ik mis? (persoonlijk vind ik het wel tof om gezellig wakker te blijven! :) Sommige, eigenlijk vrij veel, dieren denken dat ook, en weet je wat ze doen? Ze leggen zich neer en slapen tot de warme stralen van het eerste lentezonnetje hen weer wakker maken. Nu, zij doen het niet helemaal voor hun plezier en daar bovenop vraagt het heel wat voorbereidingswerk!

WAAROM HOUDEN DIEREN EEN WINTERSLAAP EN WAT IS DAT NU PRECIËS?

De meeste dieren houden een winterslaap omdat er in de winter niet voldoende voedsel te vinden is en in dit seizoen hebben ze net meer energie nodig! Dus gaan ze in slaapstand, als energiebesparing. Ze verbruiken maar nét genoeg energie om in leven te blijven. Ze eten wel hun buikje rond in de herfst, zodat ze het in het koudste seizoen volhouden zonder eten.

Andere dieren, zoals amfibieën, zijn koudbloedig en volledig afhankelijk van de omgevingstemperatuur. Als die heel sterk daalt, daalt ook de lichaamstemperatuur van deze beestjes, dus verstijven ze (zie

verder). De dikke Van Dale definieert winterslaap (hibernatie) als: 'slaap, toestand van verdooving van sommige dieren gedurende de winter'. 'Verdooving' vind ik toch wel een beetje eng, maar eigenlijk is het wel zo. Tijdens een winterslaap verlaagt de lichaamstemperatuur (hypothermie) van het dier vaak tot onder de 10°C, soms nadert die zelfs het vriespunt! Ook de ademhaling en de hartslag verlagen enorm. Neem nu de egel als voorbeeld: zijn lichaamstemperatuur daalt van 35°C naar ongeveer 5°C! Hij ademt ook maar vier keer per minuut, wat normaal elf keer zo veel is en zijn hartslag daalt van ongeveer 150 bpm (beats per minute) naar 25 bpm.

HOE LANG DUURT EEN WINTERSLAAP?

Een winterslaap kan twee maanden duren, maar er zijn ook dieren die stukken langer dutten. De relmuis, bijgenaamd 'zevenslaper', is een kampioen in winterslapen. Deze slaapt als één van de enige dieren zeven maanden aan een stuk!

foto: Azay

Het verschilt dus van soort tot soort. Soms, bij een zachte winter, blijven vele dieren, waaronder ook de egel, zelfs de hele winter wakker, omdat er dan ook voldoende insecten en slakken beschikbaar zijn. Dit heet een 'facultatieve winterslaap', dan bepaalt het weer of de hoeveelheid voedsel of een dier wel of niet in winterslaap gaat.

WELKE DIEREN HOUDEN EEN WINTERSLAAP?

De bekendste winterslapers in Vlaanderen zijn de egel en de vleermuis. De egel zoekt een beschutte plek (bv. onder een boom), maakt een nestje van takjes, bladeren en gras en als het buiten minder dan 10°C is, dan kruipt hij eronder en valt opgerold in een diepe slaap.

Tijdens de winterslaap verliest de egel bijna de helft van zijn lichaamsgewicht!

De vleermuis moet eerst meer dan 30% van zijn lichaamsgewicht bijkomen vooraleer hij voor vier tot zes maanden, omgekeerd hangend, de winter doorbrengt. Hij voelt zich het best in koele, vochtige en donkere ruimtes zonder slaapverstorende herrie of vorstelijke temperaturen. Als het tijd wordt om te slapen, hangt hij zich omgekeerd aan het plafond van zijn verblijfplaats (met de pootjes vastgeklemd). Hij maakt zich zo klein mogelijk of hangt dicht tegen andere vleermuizen aan om warmte te behouden.

Ook amfibieën houden een winterslaap. Ze zijn namelijk koudbloedig, wat wil zeggen dat hun lichaamstemperatuur wijzigt naarmate de omgevingstemperatuur wijzigt. Als de temperatuur buiten rond het vriespunt ligt, dan is de hypothermie van de amfibieën ook zo. Met andere woorden: een amfibie 'verstijft' in de winter. Ook hun ademhaling staat nagenoeg stil! Kikkers leggen zich op de bodem van een vijver of poel, verstoppt in een modderlaag. Padden echter, zoeken een hoop bladeren, planken of stenen (op het land) en brengen daar de winter door.

foto: Paul Van de Velde

Nog meer winterslapers zijn insecten, sommige reptielen (o.a. slangen en bepaalde soorten schildpadden), verschillende soorten muizen, noem maar op! Bij de vogels is er één bijzonder geval: de Nuttalls Nachtzwaluw (Californië). Die houdt (als enige van alle vogels) een winterslaap!

Louis Agassiz Fuertes

EN DE EEKHOORN, HOUDT DIE DAN GEEN WINTERSLAAP?

Neen, de eekhoorn doet iets anders in de winter: hij houdt een winterrust. Hierbij dalen de hartslag en de ademhalingsfrequentie ook, maar de lichaamstemperatuur daalt slechts enkele graden. Tijdens een winterrust (ook wel 'winterslaap light' genoemd) staat een dier af en toe eens op om wat te knabbelen. Eekhoorns en gaaian leggen in de herfst een grote voorraad aan van zaden, noten en eikeltjes, die ze niet ver van hun nest verstoppen. Als ze eens wakker worden, eten ze hun buikje rond en gaan weer slapen.

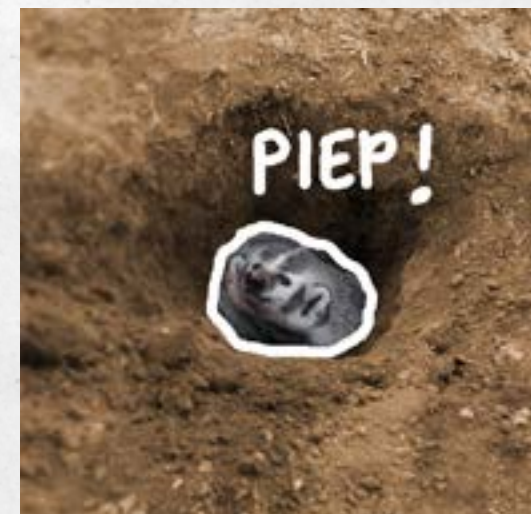
WIST JE DAT...

de zaadjes die ze niet meer terugvinden, in de lente soms uitgroeien tot een beginnende boom?

Nog voorbeelden van dieren die een winterrust houden, zijn dassen en beren.

Beren verschuilen zich in een hol, dassen in hun 'burcht', een soort gangenstelsel met verschillende kamers onder de grond.

Er is één voordeel dat winterslapers niet hebben. als er gevaar op komst is, kunnen winterrusters zich veel sneller verdedigen, of vluchten. Maar eigenlijk moeten winterslapende dieren hier ook minder voor vrezen, want ze maken geen enkele beweging, scheiden geen geur af en hun lichaamstemperatuur is heel laag, waardoor een roofdier (predator) hen veel moeilijker kan vinden. En trouwens, wie eet nu graag in de winter een bevroren muis?!

HOE KAN IK WINTERSLAPERTJES HELPEN?

Laat bladerhopen, takkenbossen of houtstapels gewoon liggen in de tuin. En zorg ervoor, als je het dan toch écht wil wegdoen, dat je eerst goed kijkt of er geen bolletje met stekels onder ligt! Vaak lijkt het beestje dood, maar dat is het meestal niet. Als het diertje er echt slecht uit ziet, breng het dan naar het dichtstbijzijnde opvangcentrum voor vogels en wilde dieren (in Vlaanderen zijn dit VOC's).

Je kan de egels ook helpen door een egelhuisje te kopen of zelf te maken! Als je zeker bent dat de egel het huisje verlaten heeft, dan mag je het in de lente schoonmaken. Dat doe je het beste als volgt: doe eerst al het nestmateriaal en het vuil eruit, kuis de binnenkant vervolgens met heet water en een borstel (om de parasieten te verwijderen). Ten slotte vul je het met nieuw nestmateriaal. Let op! Als het weer kouder wordt, kruipt een egel graag terug in zijn nestje, dus wacht lang genoeg met het schoonmaken, natuurlijk ook niet té lang (vanwege het jongenseizoen).

Laat in de herfst zoveel mogelijk eikeltjes liggen (ook niet aanraken!), ook al ben je een befaamde verzamelaar. Ook eekhoorntjes verzamelen graag zaden, noten, eikeltjes ...

Als je iets voor de kikkers wil doen, maak dan een wak (gat) in het ijs, wanneer je een bevroren vijver passeert. Zo krijgen de planten in het water voldoende daglicht en kunnen ze zuurstof blijven produceren, wat noodzakelijk is voor de kikkers.

De vogels kan je helpen door ze te voederen. Dat kan je doen door wat zaad te strooien, een voedertafel te zetten, een niet-bevroren drinkbakje te voorzien ... Let op: zorg er wel voor dat de vogels veilig zitten voor predatoren (hoog genoeg)!

Wil je meer weten over de winterslaap, hoe je een egelhuisje maakt en wat je nog meer kan doen voor onze winterslapers en -rusters? Raadpleeg zeker eens de website van Natuurpunt! (natuurpunt.be/winterslaapweetjes)

JNM WINKEL

JNM KAARTSPEL

Prijs: 6,00 euro

Dit JNM-kaartspel heeft tekeningen van Belgische fauna en is volledig ontworpen door JNM'ers. Voor en door jongeren gemaakt. De opbrengst van dit product gaat integraal naar de werking van JNM vzw.

HET SPREADBOEK

Prijs: 8,95 euro

Spreads... Of we ze nu spreads noemen, smoskes, prutjes of smeersels, het blijven de meest verrassende en lekkerst smakende elementen van een gezonde kampmaaltijd. Broodspreads helpen ons om op kamp ecologisch, gezonder en met minder afval te koken. Maar ze zijn vooral lekker!

In dit boekje vind je 22 recepten en veel tips die je ook thuis kunnen helpen om je eigen spreads te maken.

Smakelijk!

VELDDETERMINATIETABEL LIEVEHEERSBEESTJES VAN WEST-EUROPA

Prijs: 8,00 euro

De lieveheersbeestjes vormen een gemakkelijk te herkennen familie (Coccinellidae) van kevertjes. In West-Europa komen bijna 140 soorten voor.

Van elke soort krijg je naast de determinatiekenmerken (de kenmerken waaraan je elke soort herkent) ook hoe zeldzaam ze zijn, waar je ze vindt, wat ze eten en nog veel meer. Voor sommige soorten werd zelfs een nieuwe Nederlandse naam uitgevonden!

De winst van dit product gaat integraal naar de werking van JNM vzw.

**JEUCD
BOND** VOOR
**NATUUR
EN MILIEU**

**JNM WINKEL
KORTRIJKSEPOORTSTRAAT 192
9000 GENT**

**DINSDAG TOT VRIJDAG
OPEN VAN 14U TOT 18U**

**EERSTE ZATERDAG VAN DE MAAND
OPEN VAN 10U TOT 18U**